

Grundskole- och gymnasienivå

---

4. Grundskole- och gymnasienivå

Organisation

Självbestämmande i skolorna

I Sverige fastställer regering och riksdag nationella mål för skolans verksamhet. Utifrån dessa arbetar kommunerna med stor självständighet med fördelning av resurser och organisation av verksamheten. Skolverket följer upp, utvärderar och granskar verksamheten samt tar fram kursplaner, betygskriterier och allmänna råd.

Eurostat jämför graden av självbestämmande i de europeiska skolorna för sex breda huvudområden. Dessa områden sträcker sig från skolornas administration till frågor som är kopplade till undervisningen, till exempel undervisningstid.

Över hela Europa är skolornas inflytande begränsat när det gäller hur skolåret skall organiseras i exempelvis antalet undervisningsdagar per skolår. Däremot kan de oftast välja undervisningsmetod och i många länder bestämma över inköp av läroböcker. Gruppering av eleverna i klasser ansvarar skolorna för, men de har sällan något inflytande över intagningarna.

Utbildningsnivåer

I internationella sammanhang redovisas utbildningsstatistiken ofta i termer av primär-, sekundär- och tertiärundervisning. ("primary, secondary and tertiary education"). Jämförelser kan därmed ske efter utbildningsnivåer. Detta är en rimligare utgångspunkt för jämförelser än skolformer eftersom utbildningssystemen skiljer sig mycket åt mellan länderna.

Med undervisning på primärnivå avses grundläggande utbildning i läsning/skrivning, matematik och andra ämnen. I de flesta länder i Europa är primärundervisningen en separat nivå. Sekundärnivån omfattar en lägre och en högre nivå som motsvaras av den svenska grundskolans år 7–9, respektive gymnasieskolan.

En sammanhållen grundskola upp till 14–16 års ålder finns förutom i Sverige i de övriga nordiska länderna. Dessutom bland annat i Portugal, Slovenien och Estland. I de flesta länder är skolgången sammanhållen för alla elever upp till och med 14–15 års ålder.

Klassificering av utbildningarna på primär-, sekundär- och tertiärnivå finns i utbildningsnomenklaturen ISCED97 (International Standard Classification of Education) och används i rapportering av utbildningsstatistik till internationella organisationer.

Se bilaga för mer information om innehållet i ISCED97.

Källor och tabellhänvisningar för detta avsnitt, se sist i kapitlet.

Utbildningsstruktur för årskurs 1–6 eller årskurs 1–9 läsåret 2002/03

Ålder	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Belgien, (Fr)			Enseignement primaire											
Belgien, (De)			Primarunterricht											
Belgien, (Ne)			Lager Onderwijs											
Tjeckien			Zakladniskola											
Danmark			Folkskole/grundskole											
Tyskland			Grundschule											
Estland			Põhikool											
Grekland			Dimotiko scholeio											
Spanien			Educaion primaria											
Frankrike			Ecoloes elementaires											
Irland	Primary schools													
Italien			Scuola elementare											
Cypern			Dimotiko scholeio											
Lettland			Pamatskola											
Litauen			Pradinė Mokykla											
Luxemburg			Ecole Primaire											
Ungern			Altalanos iskola											
Malta		Primary schools												
Nederl.	Basisonderwijs													
Österrike			Volksschule											
Polen			Szkoła podstawowa											
Portugal			Ensino básico											
Slovenien			Osnovne Šole											
Slovakien			Zakladna škola											
Finland			Perusopetus- Grundläggande utbildning											
Sverige			Grundskola											
Storbrit. (Eng, Wls)		Primary schools												
Storbrit. (Nir)	Primary schools													
Storbrit. (Sct.)		Primary schools												
Island			Grunnskoli											
Liechtenstein			Primarschule											
Norge			Grunnskole											
Ålder	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	

 = sammanhållen grundskola (primär- och sekundärskolans lägre nivå).

 = motsvarande svensk grundskola årskurs 1–6 (primärskola).

Internationella jämförelser av grundskolans årskurs 1–6 kan vara svårtolkade eftersom vi i svenska sammanhang oftast refererar till hela grundskolan. I bland annat publikationerna *Education at a Glance* och *Key data on Education in Europa* kartläggs och jämförs "primary education" i olika länder. Därför det viktigt att komma ihåg att svenska data – om inget annat anges – bara omfattar de första sex åren av grundskolan.

Klasstorlekar

I Sverige och en handfull andra länder avgörs normen för klasstorlek på lokal nivå. Klasstorlekar redovisas därför inte i den internationella statistiken. I Sverige sker undervisningen i allt större utsträckning i andra grupperingar än i klassen.

I undersökningen PIRLS 2001¹, riktad till både elever och lärare, ingick frågor om klasstorlek. Av resultaten framgick att det genomsnittliga antalet elever per klass i årskurs 3–4 i Sverige var 24. Inom OECD var det år 2003 i genomsnitt 22 elever per klass i årskurs 1–6. Variationen var stor mellan länderna och sträckte sig från 35 i Korea till mindre än 20 i Danmark och Luxemburg. Antalet elever per klass tenderade att öka mellan årskurs 1–6 och årskurs 7–9. De högre klasserna hade två elever mer per klass i genomsnitt inom OECD.

Undervisningstid

I Sverige är antalet undervisningstimmar per ämne reglerat i skollagen, där det totala antalet lärarledda lektioner anges för hela grundskolan (6 665 timmar). Hur dessa timmar fördelas på de nio skolåren bestäms lokalt. Ett system som inte finns i något annat EU-land vilket försvårar jämförelser med andra länder. För att kunna möjliggöra internationella jämförelser delas det totala antalet timmar i grundskolan med nio, vilket ger den grova uppskattningen 741 undervisningstimmar per läsår.

De flesta elever inom EU går i skolan fem dagar i veckan. Det är däremot stora variationer både mellan och inom länderna hur undervisningen är upplagd i antal timmar och dagar över skolåret. För att jämförelser mellan länderna ska vara pålitliga används det rekommenderade antalet undervisningstimmar per år.

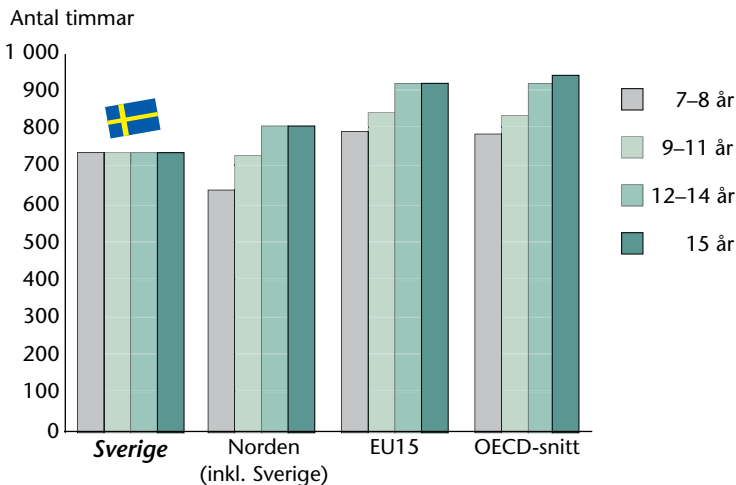
---

1) Se kapitel 8 om kunskapsmätningar.

Mer undervisningstid i årskurs 7–9

Undervisningstiden ökar vid övergången från årskurs 1–6 till årskurs 7–9 i så gott som alla länder. I årskurs 1–6 varierade den rekommenderade undervisningstiden mellan 600 och 850 timmar per år, med ett genomsnitt på 755 timmar. Motsvarande antal timmar för årskurs 7–9 låg mellan 850 och 950 med genomsnittet 922 timmar. Undervisningstiden har varit relativt konstant över åren och sedan skolåret 2000/01 har det bara skett små förändringar.

Antal rekommenderade undervisningstimmar per åldersklass i offentliga skolor. 7–8 år, 9–11 år, 12–14 år, 15 år, 2003

Källa: OECD, Education at a glance 2005.

Elevernas inläring sker till 80 procent i skolan

Utöver undervisningstiden ägnar eleverna sig åt lärande i andra former som läsläsning och privatlektioner. Från PISA-undersökningen 2003² finns en uppskattning av antalet timmar både i och utanför skolan för 15-åringar. I Sverige, Norge, Belgien och några andra länder utgjorde undervisningstiden 80 procent av den totala skolrelaterade inläringen. För eleverna i Grekland var motsvarande andel 60 procent.

²) Se kapitel 8 om kunskapsmätningar.

Undervisningstid per ämne

I Sverige föreskriver läroplanen det totala antalet timmar per ämne för de nio åren i grundskolan. Skolorna avgör i vilken årskurs ämnen ska införas och fördelar det totala antalet timmar för respektive ämne över läsåren. För jämförelse med internationell statistik delas det totala antalet timmar per ämne jämnt över de nio åren i grundskolan.

Samma ämnen för årskurs 1–6

De obligatoriska ämnena i årskurs 1–6 är i allmänhet desamma inom EU. De enda skillnaderna rör flexibiliteten i tidsschemat, införandet av främmande språk och om religionsundervisning ingår.

Jämförelser av hur undervisningstiden fördelas mellan olika ämnen kan göras för de länder där fördelningen sker centralt. För årskurs 1–6 ägnas mest tid, mellan 25–33 procent, åt undervisning i respektive lands modersmål. Näst mest tid ägnas åt matematik. Här skiljer Sverige och sex andra länder ut sig med något mer undervisningstid för de konstnärliga ämnena totalt (musik, teckning, slöjd) än för matematik. I allmänhet är mer tid avsatt för de konstnärliga ämnena än för samhällsvetenskapliga ämnen. I Sverige, övriga nordiska länder och de flesta EU-länder sker fördelning på detta sätt. Undervisning i främmande språk är obligatorisk i nästan alla länder men sker på mindre än 10 procent av den totala undervisningstiden. För religionsundervisningen är andelen ungefär densamma.

Mindre tid för konstnärliga ämnen i årskurs 7–9 och gymnasieskolan

I den generella utbildningen i årskurs 7–9 och gymnasieskolan inom EU25 fördelas tiden relativt jämt mellan respektive lands modersmål, främmande språk, matematik och naturkunskap. De konstnärliga ämnena minskar jämfört med årskurs 1–6 från 10–19 procent till mindre än 10 procent av undervisningstiden.

Övergång till nästa årskurs

I Sverige och till exempel Danmark och Grekland flyttas eleverna automatiskt till nästa årskurs. Elever med svårigheter att uppnå årskursens kunskapsmål får stödundervisning. I andra

länder, huvudsakligen i Central- och Östeuropa, har elever som inte uppnått kunskapsmålet möjligheten att repetera en årskurs, även om detta är ovanligt. I till exempel Spanien, Frankrike och Portugal har eleverna möjlighet att repetera en årskurs vid slutet av ett avslutat steg, där stegen varierar mellan två och fyra år.

Övergång till grundskolans årskurs 7–9

I Sverige utgör den 9-åriga grundskolan ett sammanhängande block. Den består av primärskolan och den lägre nivån av sekundärskolan. Liknande system finns i övriga Norden samt i Portugal, Tjeckien, Estland, Lettland, Ungern, Slovenien och Slovakien. I dessa länder sammanfaller för det mesta den 9- eller 10-åriga grundskolan med den obligatoriska skolgången. Övergången mellan årskurs 1–6 och årskurs 7–9 sker utan några inträdeskrav.

I flera länder inom EU utgör dock undervisningen i dessa årskurser två skilda nivåer och övergång till årskurs 7–9 sker inte med automatik. I några länder krävs det att eleven skall ha slutfört årskurs 1–6. I andra länder sker övergången efter beslut av ett klass- eller skolråd. I ett fåtal länder krävs slutbetyg från årskurs 6. I de länder där övergången sker genom beslut i klass- eller skolråd är årskurs 7–9 indelad i olika inriktningar. Eleverna styrs efter sina resultat till skilda inriktningar på sekundärnivån.

Betyg från grundskolans årskurs 7–9 samt gymnasieskolan

I Sverige ges avgångsbetyg till elever när de avslutat grundskolan. I de flesta länder inom EU får elever avgångsbetyg efter avslutad obligatorisk skolgång. I de allra flesta fall är avgångsbetyget helt eller delvis baserat på ett slutligt examensprov. I Sverige och några andra länder, däribland Danmark och Finland, är betygen satta efter elevens prestationer under hela det sista läsåret.

I alla EU-länder ges avgångsbetyg efter avslutad gymnasieskola. Sverige tillsammans med Spanien skiljer sig från övriga EU-länder genom att betygen sätts efter kontinuerliga bedömningar av elevernas prestationer. I Sverige betygssätts alla enskilda kurser. I övriga länder sätts avgångsbetygen utifrån ett examensprov, eller också tillämpas en kombination av examensprov och bedömningar.

I de länder där Informations- och kommunikationsteknologi (ICT) ingår i läroplanen kan det användas som ett verktyg i annan undervisning eller läras ut som ett eget ämne. I många länder sker detta i kombination.

Informations- och kommunikationsteknologi (ICT) i skolan

Under de första sex åren av den obligatoriska skoltiden används ICT oftast som ett hjälpmedel. Efter övergången till årskurs 7–9 blir ICT både ett hjälpmedel och undervisas i som ett självständigt ämne. Undantag från detta utgör bland annat Sverige och de övriga nordiska länderna (utom Island) som håller kvar vid att enbart använda ICT som ett hjälpmedel.

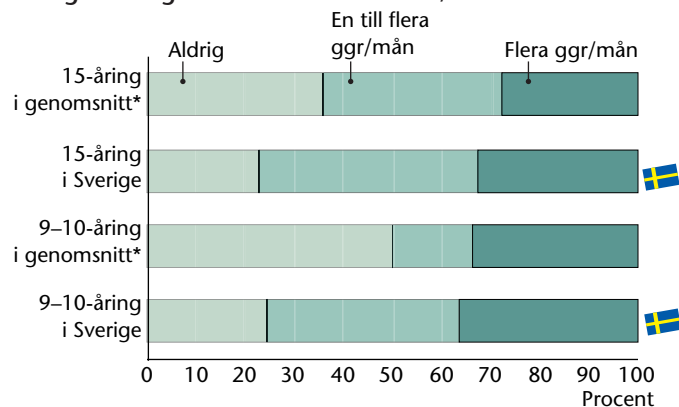
I vissa skolor i Finland är ämnet obligatoriskt även om det inte ingår i den nationella läroplanen. För övriga skolor finns det som ett tillvalsämne.

I årskurs 1–6 används ICT mest som ett hjälpmedel för att skriva och för informationssökning. I PIRLS-undersökningen 2001³ uppgav 37 procent av eleverna i åldrarna 9–10 år i Sverige att de använde dator flera gånger i veckan i skolan under läsåret 2000/01. Störst andel hade eleverna i England med 69 procent. Det framgick även av undersökningen att i genomsnitt hälften av eleverna i 9–10-årsåldern i Europa sagt att de aldrig eller nästan aldrig använde dator i skolan.

Bland 15-åringarna uppgav 33 procent av de svenska eleverna att de använde dator flera gånger i veckan. Motsvarande andel för genomsnittet för de länder där data finns tillgängligt

3) Se kapitel 8 för mer information om undersökningen.

Användande av datorer i skolan för elever 9–10 år och 15 år i Sverige och i genomsnitt läsåret 2000/01

* Genomsnittet är beräknat för de länder där data finns tillgängligt.

Källa: IEA, PIRLS 2001 databas, OECD, PISA-databasen.

var 28 procent. Variationen var stor mellan länderna och sammanföll i stort sett med graden av datorisering inom länderna.

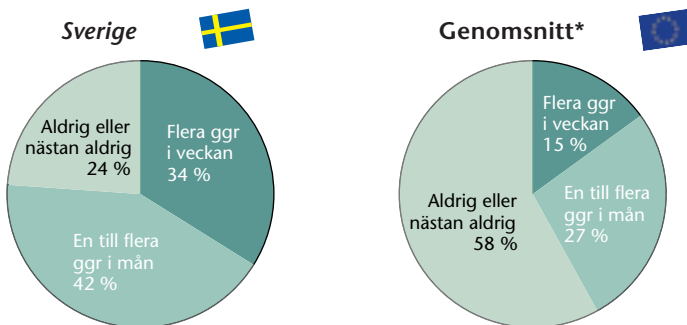
Det fanns en skillnad mellan elever i Sverige och andra länder när det gällde användande av datorer i olika åldersgrupper. De yngre eleverna i Sverige använde datorer i skolan i minst samma utsträckning som de äldre eleverna, vilket inte var fallet i övriga länder.

Nordiska elever använder Internet flitigt

Internet användes relativt ofta av de 15-åriga eleverna i Sverige, i de övriga nordiska länderna samt i Österrike jämfört med övriga länder. Andelen Internetanvändare i skolan följde datoranvändandet i landet, men med en lägre andel.

Italien, Lettland och Spanien var de länder där flest elever uppgav att de aldrig eller nästan aldrig använde Internet. Andelen var över 80 procent. I genomsnitt uppgav 58 procent av 15-åringarna att de aldrig eller nästan aldrig använde Internet i skolan.

Användande av Internet i skolan för elever 15 år i Sverige och i genomsnitt läsåret 2000/01

* Genomsnittet är beräknat för de länder där data finns tillgängligt.

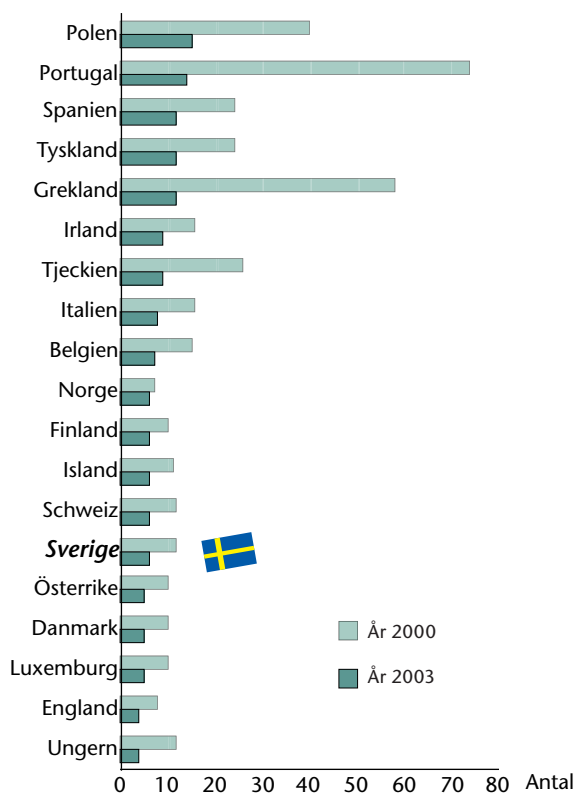
Källa: OECD, PISA-databasen.

Kraftig ökning av antalet datorer per elev

Antalet elever per dator eller antalet datorer per skola är inte reglerade och beslut om inköp och underhåll av utrustning sköts på lokal nivå i de flesta länder. Detta innebär att skolorna eller de lokala myndigheterna beslutar hur investeringarna skall ske utifrån sina prioriteringar och behov.

I Sverige halverades antalet elever per dator mellan åren 2000 och 2003. Störst minskning av antalet elever per dator hade Portugal och Grekland som gick från mer än 50 till 14 respektive 12 elever. Tillgången på datorer avslöjar dock inte i vilken utsträckning dessa används.

Medelantalet elever per dator åren 2000 och 2003

Källa: OECD, PISA-databasen.

Främmande språk

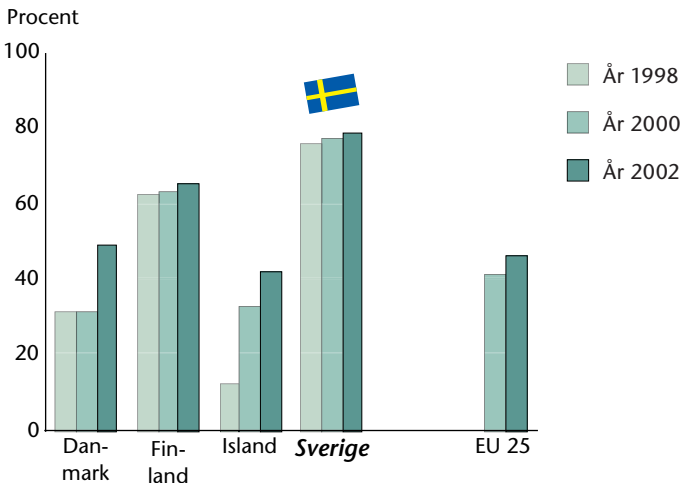
De svenska skolorna väljer själva när de vill börja undervisa i sitt första främmande språk – engelskan. Det vanligaste är att undervisningen startar någon gång under de första tre åren.

Trenden är att allt fler länder i EU inför obligatorisk undervisning i främmande språk och att den startar allt tidigare, i många länder i årskurs 1. Ett andra främmande språk introduceras oftast under årskurs 7–9, antingen som obligatoriskt eller som ett frivilligt val.

Engelska dominerar allt mer

För många länder, liksom Sverige, är det första främmande språket engelska. I Central- och Östeuropa är inget specifikt språk obligatoriskt, med några undantag. I de länder där inte engelska är obligatoriskt årskurs 1–6 finns engelskan som andra främmande språk i årskurs 7–9.

Andelen elever i årskurs 1–6 som läser engelska åren 1998–2002

Källa: Eurostat:s databas New Cronos, maj 2004.

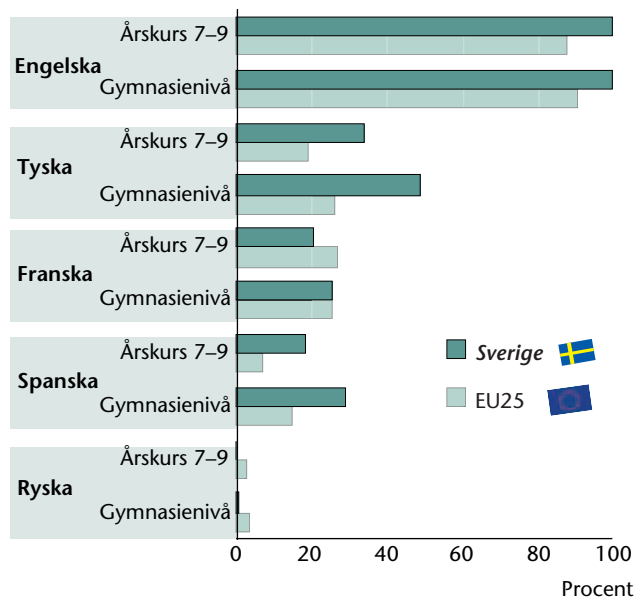
Antalet undervisningstimmar i främmande språk per undervisningsår för årskurs 1–6 var 67 i Sverige läsåret 2002/03. Motsvarande antal timmar i Finland och Danmark var 38 respektive 28.

I Sverige ökar spanskan

Ungefär 90 procent av alla elever i årskurs 7–9 läser engelska, oavsett om det är obligatoriskt eller inte. I Sverige är trenden att eleverna istället för att läsa ett andra främmande språk väljer att läsa förstärkt engelska.

Tyska och franska är de näst vanligaste språken efter engelskan. Få europeiska elever läser andra främmande språk än engelska, franska, tyska, ryska och spanska. I Sverige har andelen som läser spanska ökat under senare år samtidigt som färre har valt att läsa tyska.

Andel elever som läste tyska, engelska, franska, spanska eller ryska i årskurs 7–9 och gymnasienivå, Sverige och EU25, läsåret 2001/02

Källa: Eurostat:s databas New Cronos, maj 2004.

I Central- och Östeuropa har engelskan ökat markant sedan i slutet av 1990-talet. Tyska och franska har inte uppvisat samma ökning, tvärtom har dessa språk minskat något i de flesta länderna.

Undervisningstid för obligatorisk språk- undervisning

Mellan åren 1992 och 2002 skedde endast små förändringar i den undervisningstid som avsattes för språkundervisning. Detta gäller i första hand årskurs 1–6. I Sverige undervisades eleverna 67 timmar under ett läsår 2002/03. Spridningen inom EU låg mellan 30 och 50 undervisningstimmar per läsår.

I nästan hälften av länderna inom EU ökar den totala undervisningstiden för främmande språk mellan årskurs 1–6 och årskurs 7–9. Detta sammanfaller oftast med att ytterligare ett främmande språk införs. Det vanligaste är då att mest undervisningstid ges till det första främmande språket. I Sverige och några andra länder, bland annat Danmark och Grekland, är mönstret annorlunda. I dessa länder ges mer undervisningstid till det andra främmande språket. För Sveriges del undervisades eleverna 53 timmar i det första främmande språket och 80 timmar i det andra främmande språket under respektive läsår i årskurs 7–9 läsåret 2002/03.

Elever

Andel i utbildning

Så gott som alla unga i OECD-länderna har tillgång till basundervisning. I både Sverige och övriga OECD går så gott som alla barn och ungdomar i skolan från 5 till 14 års ålder. Andelen sjunker något i gymnasieskolan, medelvärdet för år 2003 var 87 procent i Sverige och 79 procent inom OECD.

Andel i privata skolor

Enligt OECD-statistiken gick endast en liten andel av eleverna i Sverige i privata skolor år 2003, omkring fem procent i grundskolan och tre procent i gymnasieskolan. I OECD-länderna går i genomsnitt var tionde elev i årskurs 1–6 i privata skolor. Andelen ökar något, till var sjunde, i årskurs 7–9. På gymnasienivå går i genomsnitt var fjärde elev inom OECD i en privat skola.

De andelar som OECD publicerar grundar sig för Sveriges del på alla elever i grund- och gymnasieskolan, inklusive komvuxelever och andra vuxenstuderande. Om de vuxenstuderande exkluderas blir andelen elever i privata skolor läsåret 2002/03 högre, för grundskolan 5,5 procent och för gymnasieskolan 7,9 procent. Såväl antalet privata skolor på grundskole- och gymnasienivå i Sverige som andelen elever som går där har ökat under de senaste åren

Belgien och Nederländerna är de enda länder där andelen elever i privata skolor överstiger 50 procent i både primär- och sekundärskolan. I dessa länder är privatskolorna till mer än hälften finansierade med offentliga medel. Oberoende privata skolor finns inte i Sverige och är mindre vanliga i övriga OECD-länder. De finns i störst utsträckning i Japan (30 procent på gymnasienivå), Mexiko (22 procent på gymnasienivå) och i Portugal (18 procent på gymnasienivå).

De privata skolornas organisation varierar mellan och inom länderna. De oberoende privata skolorna finansierar sin verksamhet till mindre än hälften av offentliga medel. En skola som finansieras till mer än hälften av offentliga medel kallas en "government-dependent school". Att skolan klassas som beroende av statsbidrag har inget samband med styrning av skolan utan anger enbart graden av finansiering från den offentliga sektorn.

Antal elever per lärare

Måttet "antalet elever per lärare" är inte samma sak som klasstorlek. Ett land kan ha ett relativt lågt antal elever per lärare men ändå ha stora klasser. Lågt antal elever per lärare betyder inte heller att eleverna automatiskt får mer undervisning. För att få en mer fullständig bild vid jämförelser mellan länder är det andra faktorer som bör ses i ett sammanhang:

klasstorlek, antal undervisningstimmar, längd på skolåret och antal timmar som eleverna deltar i undervisning varje dag.

Antalet elever per lärare i Sverige var 12,5 under läsåret 2001/02, en minskning med 1 elev per lärare sedan läsåret 1997/98. Det finns stora olikheter mellan länderna. Antalet elever per lärare skolåret 2001/02 varierade från 11 i Norge och Portugal till 20 i Slovakien.

Andel elever med invandrarbakgrund

I Sverige uppgav 12 procent av 15-åringarna enligt PISA 2003 att de hade föräldrar som båda var födda utomlands. Motsvarande andel för Danmark var 6 procent. I Finland, Tjeckien, Italien och Ungern hade omkring 2 procent av elever invandrarbakgrund läsåret 2002/03.

Störst andel elever med invandrarbakgrund, en tredjedel, hade Luxemburg. Belgien (fransk- och tysktalande delen), Tyskland och Liechtenstein hade mellan 15 och 20 procent.

Integration av elever med invandrarbakgrund

För elever som inte har sitt modersmål som undervisningspråk finns det tre huvudsakliga metoder att integrera dem i undervisningen:

- i den ordinarie undervisningen med stöd
- i separata klasser med några timmars undervisning i den ordinarie undervisningen
- i den ordinarie undervisningen med stödundervisning utanför klassen

I många länder används en kombination av metoderna.

Utbildning på gymnasienivå

Skilda inriktningar

Utbildningen på gymnasienivå kan ha olika innehåll och följa olika läroplaner. Inom OECD delas utbildningarna in i tre kategorier efter deras inriktning:

- Generell
- Yrkesförberedande
- Yrkesinriktad

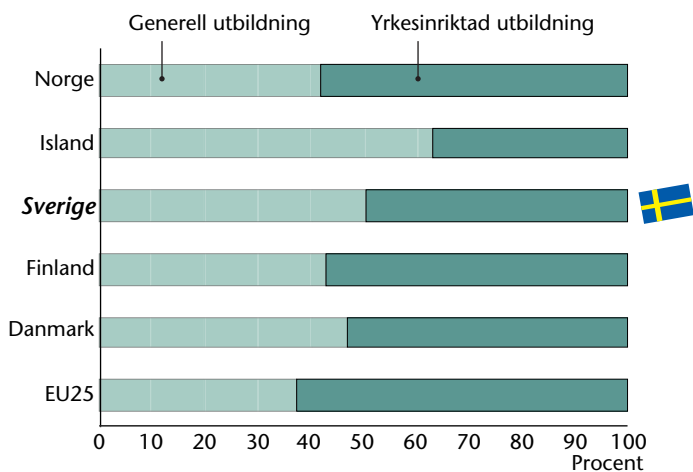
En utbildning som är avsedd att ge behörighet till teoretiska högskolestudier är inte nödvändigtvis generell. Ungefär hälft

ten av de svenska gymnasieutbildningarna är yrkesinriktade, men samtidigt utformade så att eleverna får kompetens att fortsätta studera.

Yrkesutbildning på gymnasienivå

I Sverige, Finland, Danmark och Ungern deltar omkring hälften av eleverna i en generell utbildning. I sexton av OECD-länderna går majoriteten av eleverna på en yrkesinriktad utbildning eller i ett lärlingsprogram. Speciellt hög andel, mer än två tredjedelar, på yrkesinriktade utbildningar finns i exempelvis Belgien, Tjeckien och Storbritannien.

Fördelning av studenter på gymnasienivå på generell* och yrkesinriktad utbildning, EU 25 och de nordiska länderna, läsåret 2001/02

* I generell inriktning ingår de yrkesförberedande utbildningarna

Källa: Eurostat.

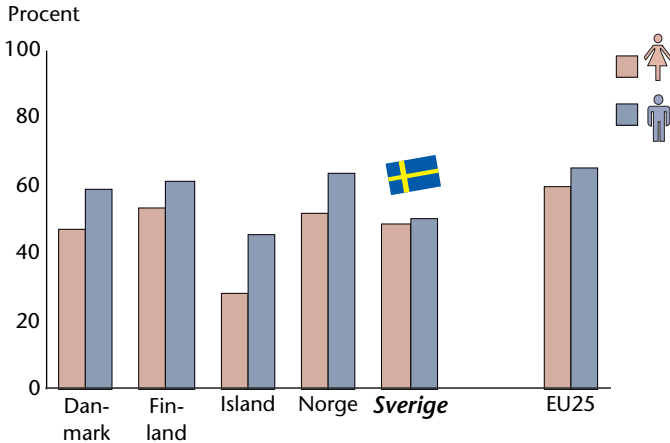
Inom EU är det i Sverige, tillsammans med bland annat Belgien och Spanien, ingen större skillnad mellan andelen i yrkesinriktad utbildning mellan män och kvinnor. I övriga EU-länder finns en högre andel män än kvinnor på de yrkesinriktade utbildningarna.

Avgångna från gymnasieskolan

I Sverige lämnade 76 procent av eleverna gymnasieskolan med godkända betyg 2003. I samtliga övriga nordiska länder var andelen högre. Norge liksom Tyskland, Grekland, Irland, Japan, och Schweiz hade en andel över 90 procent. I fyra av fem

Andel studenter på gymnasienivå i yrkesinriktad utbildning, EU25 och de nordiska länderna, per kön läsåret 2001/02

Källa: Eurostat.

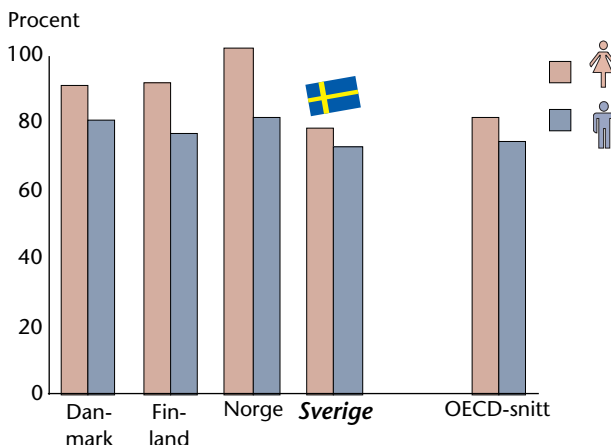
länder inom OECD lämnade minst 70 procent av elever gymnasieskolan med godkända betyg.

I dag avslutar fler kvinnor än män gymnasieskolan med godkända betyg. I Sverige var det 79 procent av kvinnorna och 73 procent av männen som gick ur gymnasieskolan med godkända betyg år 2003. Mönstret ser likadant ut i de flesta OECD-länderna. Majoriteten av dem som avslutat sina gymnasiestudier har en utbildning som ger möjlighet att studera vidare inom högskolan.

Andelen avgångna från utbildning på gymnasienivå beräknas av OECD som antalet avgångna oberoende av ålder, delat med befolkningen i den typiska avgångsåldern. I många länder är det svårt att definiera en typisk avgångsålder eftersom denna varierar. Måttet måste därför tolkas med viss försiktighet.

Andelen avgångna från gymnasienivå för EU25 och de nordiska länderna per kön år 2003

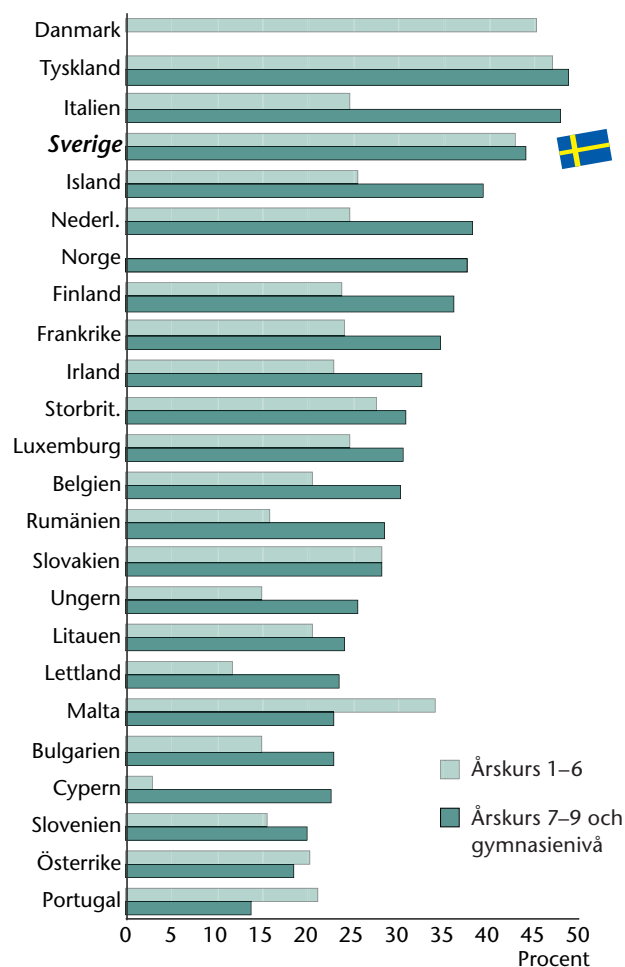
Källa: Education at a Glance 2005.

Lärare

Lärares ålder och kön

Såväl i Sverige som i de allra flesta andra länder inom EU25 är den övervägande delen av lärarna kvinnor. I årskurs 1–6 är andelen kvinnliga lärare i Sverige 80 procent för att sedan minska till 63 procent i årskurs 7–9. På gymnasienivå är ungefär hälften av lärarna kvinnor. Detta mönster återfinns i de flesta länder inom EU. Undantag från detta är Lettland och Bulgarien där andelen kvinnliga lärare är hög, 75 pro-

Andel lärare 50+ år per nivå läsåret 2001/02 i offentliga och privata skolor

Källa: Eurostat, Key data on Education in Europe 2005.

cent, även på gymnasienivå. En lägre andel kvinnliga lärare på gymnasienivå, mellan 34 och 47 procent, finns i Tyskland, Spanien, Island och Norge.

Över 40 procent av lärarna i Sverige på alla undervisningsnivåer är över 50 år. Det vanligaste inom EU25 är att medellåldern är lägre för lärarna i årskurs 1–6 än för lärarna i årskurs 7–9 och gymnasieskolan. Tillsammans med Danmark, Tyskland, Italien, Nederländerna och Island har Sverige den äldsta lärarkåren inom EU25.

Lärlöner

I jämförelser mellan OECD-länder används normalt lagstadgade löner och inte faktiska löner och medellöner. Lärlöner i Sverige är dock inte lagstadgade i samma mening som i många andra länder utan sätts individuellt och baserat på kollektiva överenskommelser.

I Sverige infördes individuell lönesättning i mitten på 1990-talet. I övriga länder är det enbart i tre länder som det inte skett någon förändring av lönesättningen för lärare, nämligen Grekland, Cypern och Liechtenstein. Lönerna i dessa länder har räknats upp med ökningen i levnadskostnader. I flera av länderna i EU25 har lönesättningen förändrats så att lärarens meriter och kompetens ingår i de nya kriterierna.

Svårigheter med att jämföra löner mellan länder

Kompensation till lärare i form av lön och andra förmåner varierar mellan länderna. Lönen kan påverkas av

- arbete på speciella geografiska platser
- specialkunskaper
- arbetsledaransvar eller administrativa uppgifter
- väl utfört arbete

Det finns även andra typer av förmåner förutom lön, t.ex.

- reducerat antal undervisningstimmar
- billigare resor med kollektivtrafiken
- lägre inträde på kulturevenemang

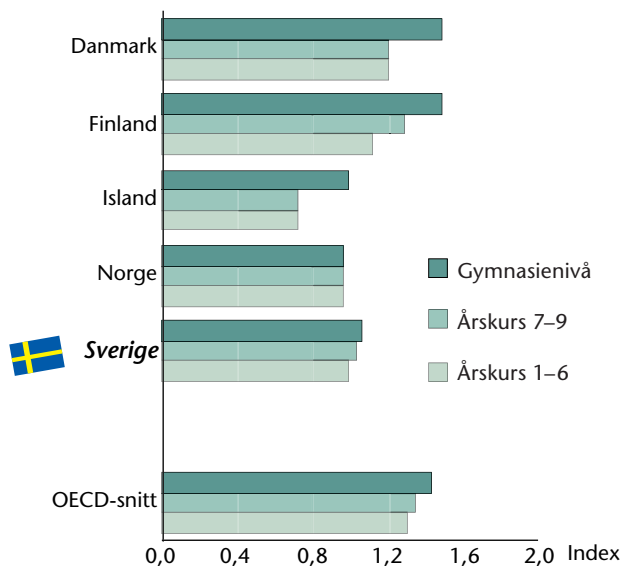
För att kunna göra jämförelser bör även andra aspekter beaktas, såsom antalet undervisningstimmar och klasstorlek. Detta tillsammans med att skattesystem och sociala förmåner skiljer sig åt mellan länderna gör det svårt att jämföra löner.

Inom OECD jämförs ingångslöner, lön efter 15 år i yrket samt slutlön. Sverige rapporterar ingångslönen som den lön lärarna har efter ungefär 1–2 års tjänstgöring. Slutlön för lärarna i Sverige redovisades efter den 90:e percentilen. Detta motsvaras av att 90 procent av alla lärare hade en lägre lön, 10 procent hade en högre lön än den 90:e percentilen. Ingen hänsyn är tagen till antalet år i yrket eller lärarnas ålder.

I lönejämförelserna mellan länderna används lagstadgade löner uttryckta i US dollar omräknade efter "Purchasing Power Parities" (PPP), vilket tar hänsyn till köpkraften i landet. För uppgifter om löner, se tabellbilaga.

Ett annat framräknat mått är den lagstadgade lönen i förhållande till BNP per capita för lärare efter 15 år i yrket. Måttet ger information om det relativa värdet av lönen i respektive land. För Sveriges del ligger lönerna i förhållande till BNP per capita lägre än i bland annat Danmark och Finland samt OECD-genomsnittet på 1,31. I Norge och Island är motsvarande mått lägre än för Sverige.

Lärarnas löner efter 15 år i yrket i förhållande till BNP per capita för de nordiska länderna och EU år 2003

Källa: OECD, Education at a Glance 2005.

För svenska lärare i årskurs 1–6 låg lönen i nivå med BNP per capita år 2003. Lägst lön i förhållande till BNP per capita hade Slovakien med 0,56. Av länder med höga löner i förhållande till BNP per capita kan Korea och Turkiet nämnas. I båda länderna låg detta mått på över 2.

Att lönen ökar mellan undervisningsnivåerna är ett mönster som är vanligt. För Sveriges lärare är lönen i förhållande till BNP per capita högre på gymnasienivå jämfört med årskurs 1–6. Men skillnaden var relativt liten, för år 2003 1,07 mot 1,00. I Danmark och Finland var lönen för lärare på gymnasienivå i förhållande till BNP per capita högre än OECD-genomsnittet på 1,43. Lönerna var under OECD-genomsnittet för lärare i årskurs 1–6 men över för lärare på gymnasienivå i dessa bägge länder.

Källor till kapitlet

Eurostat, Keydata on education 2005

Eurostat, Key data on Teaching Languages at School in Europe, 2005 edition

Eurostat, Key data on Information and Communication Technology in School in Europe, 2004 edition

Skolverket, Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2004

OECD, Education at a Glance 2005

Tabeller till kapitlet

	Sid
Tabell 4.1 Rekommenderad undervisningstid i offentliga skolor år 2003	156
Tabell 4.2 Användandet av datorer i skolan för elever 9–10 läsåret 200/01	157
Tabell 4.3 Användandet av datorer i skolan för 15-åringar läsåret 1999/00	158
Tabell 4.4 Användandet av Internet i skolan för 15-åringar läsåret 1999/00	159
Tabell 4.5 Antalet elever per dator i genomsnitt åren 2000 och 2003	160
Tabell 4.6 Andel elever i årskurs 1–6 som läser engelska åren 1998–2002	160
Tabell 4.7 Andel elever som läste Tyska, Engelska, Franska, Spanska eller Ryska i årskurs 7–9 och på gymnasienivå läsåret 2001/02	161
Tabell 4.8 Fördelning av studenter på övre sekundärskolan på utbildnings- inriktning (generell och yrkesinriktad) totalt och uppdelat på kön läsåret 2001/02	162
Tabell 4.9 Andel avgångna från gymnasieskolan år 2003	163
Tabell 4.10 Lärare fördelat efter undervisningsnivå läsåret 2001/02. Lärare i offentliga och privata skolor	164
Tabell 4.11 Lärares löner år 2003. Årlig lagstaddad ingångslön, lön efter 15 år i yrket, slutlön i USD. Köpkraftskorrigerat enligt PPP-metoden	165